

Arabas, Iwona / Brzezińska, Jadwiga

"Pharmazie in Geschichte und Gegenwart. Festgabe für Wolf-Dieter Müller-Jahnke zum 65. Geburtstag", hrsg. von Christoph Friedrich und Joachim Telle, Stuttgart 2008 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 55/3-4, 310-315

2010

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nauki PAN, Danuta H u k i Barbara K o z i c k a – PZF „Cefarm” oraz Tadeusz Ś l a w s k i – Muzeum Regionalne w Bieczu.

⁷ W 2005 r. Mariusz Chomicki, prezes Zarządu i redaktor naczelny „Farmedia,, zainicjował opracowanie *Księgi Aptek Polskich*. W tym celu opracował ankietę, zawierającą 14 rubryk do wypełnienia i wysłał ją do wszystkich aptek w Polsce. Zebrane informacje miały posłużyć jako wpis do *Księgi...Nie są mi znane losy tego projektu.*

⁸ W. R o e s k e : *Polskie apteki*, Wrocław Warszawa Kraków 1991, s. 253 oraz 165 ilustracji, Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

⁹ *Historia farmacji w Polsce południowo-wschodniej od 1375 do 2006 roku*, Rzeszów 2006, s. 546.

¹⁰ J. Ś w i e b o d a : *Apteki i farmaceuci w Polsce południowo-wschodniej od 1375 do 1951*, [w:] *Historia farmacji...*, s. 13–268.

¹¹ Wraz z żoną Konstancją i córką Anną Marią Kielak prowadzi w Poznaniu aptekę o historycznych tradycjach: „Pod Złotym Lwem”.

¹² J. M a j e w s k i : *Muzea farmacji i zbiory aptekarskie w Polsce*, Poznań 2006, s. 181, Wydawnictwo Kontekst.

¹³ J. M a j e w s k i : *Zaopatrzenie medyczno-sanitarne w powstaniu wielkopolskim i udział w nim farmaceutów*, Poznań 1998, s. 188, Wydawnictwo Kontekst.

¹⁴ J. M a j e w s k i , S. K u c h a r s k i , M. U m b r e i t : *Od alchemii do farmacji*, Poznań 2000–2001, ed. I i II, s. 127, Wydawnictwo Kwartet; J. M a j e w s k i , K. K m i e ć : *Ekslibrysy historyków farmacji*, Poznań 2002, s. 25, Wydawnictwo Kontekst; J. M a j e w s k i , K. K m i e ć : *Święci Kosma i Damian patroni farmacji jako motyw ekslibrysu*, Poznań 2005, s. 48, Wydawnictwo Kontekst.

Barbara Kuźnicka
Instytut Historii Nauki
Warszawa

Pharmazie in Geschichte und Gegenwart. Festgabe für Wolf-Dieter Müller-Jahnke zum 65. Geburtstag. Herausgegeben von Christoph F r i e d r i c h und Joachim T e l l e. Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft Stuttgart 2008, 592 s. – księga pamiątkowa ku czci wybitnego historyka farmacji prof. dr hab. Wolfa-Dietera Müller-Jahnke.

Nawiązując do zwyczajowej formy uczczenia naukowca – jubilata poprzez wydanie książki pamiątkowej, w 2009 r. ukazała się publikacja pt. *Farmacja w przeszłości i teraźniejszości (Pharmazie in Geschichte und Gegenwart)*. To piękne i obszerne wydawnictwo pamiątkowe jest darem od kolegów, uczniów i przyjaciół, zarazem jest wyrazem uznania, wdzięczności i przyjaźni dla aptekarza i naukowca, historyka farmacji z Uniwersytetu Philippsa w Marburgu, prof. dr hab. Wolfa-Dietera Müller-Jahnke.

Świetnym miejscem prezentacji międzynarodowemu gronu historyków farmacji tej zbiorowej pracy był wiedeński Międzynarodowy Kongres Historii Farmacji, który odbył się we wrześniu 2009 r. W dniu 17 września na uroczystym posiedzeniu Międzynarodowej Akademii Historii Farmacji pełniący dotąd funkcję prezesa prof. Wolf-Diter Müller-Janke oficjalnie poinformował o decyzji odejścia na emeryturę. Obecni w historycznej auli Uniwersytetu Wiedeńskiego członkowie Międzynarodowej Akademii Historii Farmacji owacjami na stojąco długo dziękowali odchodzącemu prezesowi za niedoścignioną klasę, z jaką pełnił swoją funkcję.

Książka dedykowana Jubilatowi – właśnie ukończył 65 lat – jest hołdem kolegów z całego świata, historyków farmacji, jak również naukowców innych specjalności m.in. filozofii i prawa. Wśród osób, które zadedykowały Jubilatowi swe prace naukowe są m.in. nazwiska takich wybitnych historyków farmacji jak Christoph Friedrich, Peter Dilg, Sabine Anagnoston, Maria del Carmen Francés Causapè, Olivier Lafont, Evangelia A. Varella, Francois Ledermann, Fritz Krafft, Christa Habrich. Na 592 stronach znajdują się prace naukowe poświęcone głównie dziejom farmacji w Średniowieczu i najstarszych latach ery nowożytnej, i tym samym nawiązują do spektrum zainteresowań Jubilata. W książce zamieszczono oczywiście również życiorys i dokładny wykaz publikacji prof. W.D. Müller-Jahnkego, a mianowicie 17 monografii, 155 doniesień naukowych, 40 prac poświęconych omówieniu eksponatów znajdujących się w Muzeum Farmacji w Heidelbergu, liczne biogramy w 16 encyklopediach i słownikach, 17 nekrologów, 66 wstępów i artykułów okolicznościowych w księgach pamiątkowych, 6 czasopism w których zajmuje stanowisko redaktora naczelnego, 49 artykułów poglądowych oraz tytuły 50 prac doktorskich, których był promotorem.

Drogę zawodową rozpoczął jako aptekarz, a potem już jako naukowiec są przede wszystkim historią powstania i rozwoju naszego zawodu..

Wolf-Dieter Müller-Jahnke urodził się 12 lutego 1944 r. w Kirchen. Pochodzi z rodziny z długimi tradycjami aptekarskimi – dziadek Waltera Jahnke (1885–1943) kierował i dzierżawił aptekę w Kirchen, założoną w 1808 r. (w rękach rodziny od 1911 r.). Po jego śmierci aptekę prowadziła Gertruda Müller-Jahnke (1915–1991) – matka Jubilata. Ojciec Curt Müller, któremu Jubilat zawdzięcza zdolności literackie, był dziennikarzem (zmarł w 1949 r.).

Po ukończeniu szkoły podstawowej oraz gimnazjum w Betzdorf droga zawodowa Wolf-Dieter Müller-Jahnke była z góry określona. Po uzyskaniu matury w 1963 r. rozpoczął praktykę w aptece w Geisweid u aptekarza Helmuta Köhne, zakończoną po 2 latach egzaminem. Następnie studiował farmację na Eberhardt-Karl – Uniwersytecie w Tübingen, gdzie zajmował się również naukami historycznymi. W 1969 r. złożył egzamin państwowy i rok później uzyskał aprobację jako samodzielny aptekarz.

Jego pasją życiową była jednak historia i dlatego już w 1969 r. podjął studia doktoranckie w Instytucie Historii Farmacji Uniwersytetu w Marburgu pod kierunkiem prof. Rudolfa Schmitz'a. W 1973 r. uzyskał stopień doktora w zakresie historii farmacji i chemii środków spożywczych na Uniwersytecie w Marburgu za pracę pt. *Zagadnienia magii stosowanej w medycynie i farmacji w dziele Aryppy von Nettesheim (1486–1535)*. Potem, do 1978 r., pracował jako asystent w Instytucie Historii Farmacji w Marburgu. Następnie jako stypendysta Niemieckiej Akademii Nauk studiował w Centrum Wiedzy Renesansowej w Tours.

Ze względu na chorobę matki musiał w 1979 r. przerwać swą karierę akademicką i objąć kierownictwo rodzinnej apteki w Kirchen. Tam w miarę wolnego czasu kontynuował swe zainteresowania naukowe z zakresu historii farmacji i przygotował pracę habilitacyjną pt. *Astrologiczno-magiczne teorie i praktyki w lecznictwie wczesnego okresu ery nowożytnej*. Jako docent objął wykłady na Uniwersytecie w Marburgu oraz na Uniwersytecie Politechnicznym Karla Wilhelma w Braunschweig.

W 1986 r. został profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu w Marburgu i wkrótce potem kuratorem Niemieckiego Muzeum Farmacji w Heidelbergu, którym kierował do 1997 r. W 1986 r. został profesorem zwyczajnym na Wydziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Karola Ruprechta w Heidelbergu, jako kierownik katedry historii nauk przyrodniczych i farmacji. Pod jego kierunkiem zostało wypromowanych 50 aptekarzy, wśród nich wielu z odznaczeniem. Trzej jego uczniowie zostali profesorami na Uniwersytetach w Düsseldorfie, Freiburgu i Frankfurtu n. Menem.

W latach 1990–1992 r. kierował naukowym projektem badawczym dotyczącym wpływów niemieckojęzycznych farmaceutów – żydów na farmację krajów ich osiedlenia się. Od 1998 r. jest dyrektorem Hermann – Schelenz Instytutu Farmacji i Historii Kultury.

Reprezentuje typ naukowca – romantyka, uczonego, który łatwo tworzy swe dzieło opanowany pasją badawczą i gromadzi wokół siebie oraz swych idei licznych uczniów. Od czasów swej promocji doktorskiej Müller-Jahnke zajmuje się przede wszystkim historią farmacji i botaniki okresu wczesnej ery nowożytnej. Zaczynając od badań nad życiem i dziełem lekarza Agrippy von Nettesheim (1486–1535), którego medyczne przekonania zanalizował, prześledził następnie wpływ prac Agrippy na twórczość innych uczonych, jak Jahoannes'a Dryander'a (1500–1560) czy Johannes'a Trithemius'a (1462–1516), a także poszczególne okresy ich życia i działalności.

Badania nad dziejami farmacji i medycyny wczesnej ery nowożytnej skierowały jego uwagę na takie osoby jak Theophrastus Bombastus von Hohenheim (1493/4–1541), Andreas Libavius (1558–1616) oraz Georg Am Wald (1554–1616). Jego przełomowe studia nad dziełem „Gart der Gesundheit” (1485) ukierunkowały jego zainteresowania na ilustracje roślin leczniczych

**PHARMAZIE IN GESCHICHTE UND
GEGENWART**

Festgabe für Wolf-Dieter Müller-Jahnke
zum 65. Geburtstag

Herausgegeben von
Christoph Friedrich und Joachim Telle

Für Tim Jochen
- Erinnerung an die
"Wissenschaft" -
W.D.M. 17. Sept. 2003
L. S. Müller-Jahnke

192000

Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft Stuttgart

Ryc. 1. Strona tytułowa.

Ryc. 2. Wolf-Dieter Müller-Jahnke
przy swoim popiersiu wykonanym przez Christine Colditz
(fot. Michaela Thiel Hensel).

w epoce Renesansu i wczesnego baroku, co znalazło wielkie uznanie w środowisku historyków farmacji i medycyny.

Pierwsze publikacje Müller-Jahnkego poświęcone były dziejom aptek w Siegerland, później zwrócił się ku historii aptek dworskich z wczesnej ery nowożytnej oraz historii towarzystw aptekarskich. W 1975 r. jego dzieło numizmatyczne, opracowane wspólnie z przyjacielem z lat młodości Franz-Eugen Volz, dotyczyło medali i monet hrabiowskiego domu Sayn. W następnych latach kontynuował tematykę historyczno-farmaceutyczną poświęconą monetom i medalom.

Jako kurator Niemieckiego Muzeum Farmacji w Heidelbergu opracował naukowo i opisał liczne eksponaty tego Muzeum jak moździerz, naczynia apteczne i obrazy aptekarzy pod kątem ich historyczno-farmaceutycznej wartości.

Swoje zainteresowania skierował następnie ku środkom leczniczym i medycynie komplementarnej, poczynawszy od doktryny sygnatur poprzez praktyczne umiejętności aptekarzy w wytwarzaniu środków tego typu terapii.

Dużą wartość metodologiczną dla historii farmacji mają publikacje Müller-Jahnkego o grupach źródeł do historii farmacji, jak dzieła zielarskie, almanachy, kalendarze, mowy pogrzebowe, pisma osobiste, listy i teksty wykładów.

Jego publikacje z ostatnich lat poświęcone są dziejom współczesnych środków leczniczych oraz biografiom aptekarzy i badaczy przyrody od XVIII do XX wieku.

Wyniki swoich licznych badań przedstawił w przeszło 200 referatach w kraju i za granicą. Jego talent krasomówczy przyciągał zawsze licznych słuchaczy.

W charakterze wykładowcy jeździł do Czech, Węgier i DDR jeszcze przed zjednoczeniem Europy. Nawiązał koleżeńskie znajomości, dostarczał na własny koszt literaturę, zapraszał do Heidelbergu. Dysertacje doktorskie wykonane pod kierunkiem prof. Müller-Jahnke odznaczają się szerokim spektrum tematyki. Ukazały się one potem w redagowanym przez niego piśmie pt. „Heidelberger Schriften zur Pharmazie und Naturwissenschaftsgeschichte. Od 1979 do 1989 był zastępcą prezesa Niemieckiego Towarzystwa Historii Farmacji. Od 1979 należał do zarządu Międzynarodowego Towarzystwa Historii Farmacji (IGGP). Był organizatorem Kongresu IGGP w Heidelbergu w 1993 r. Razem z Christophem Friedrichem wydawał jako redaktor kontynuację wydawnictw Wolfganga Hage – Heina pt. *Veroffentlich ungen der Internationaler Gesellschaft für Geschichte der Pharmazie*.

Zaliczał się ponadto do wydawców „Deutscher Apotheker Zeitung”, a okresowo także „Berichte zur Wiessenschaftsgeschichte”, do współpracowników pisma „Pharmaziehistorische Bibliographie”. Od 1979 należy do redakcji pisma „Geschichte der Pharmazie”, w której pełni funkcję redaktora naukowego i angażuje się w promocję młodych naukowców.

W związku z jego dziełem życia i wielkimi zasługami dla historii farmacji otrzymał wiele odznaczeń. W 1990 r. medal Johanna Valentina, w 1993 r. plakietkę Schelenza od Międzynarodowego Towarzystwa Historii Farmacji, medal

im. prof. dr Alexandra Jonesco – Martin od Rumuńskiego Towarzystwa Historii Farmacji, medal Ferenc-Schigerváry od Węgierskiego Towarzystwa Historii Farmacji w 2006 r.

W ostatnich latach był zmuszony do ograniczenia aktywności naukowej, aby być częściej obecnym w swojej aptece. Mimo zawodowych zobowiązań zdołał wspólnie z Christophem Fridrichem opracować w 2005 r. drugi tom podręcznika historii farmacji, zapoczątkowanego przez prof. Rudolfa Schmitza, który obejmuje lata 1500–2000. W 2008 r. wydał poczytną antologię obrazującą postać aptekarza w prozie i liryce na podstawie licznych przekładów literatury od wczesnej ery nowożytnej do czasów współczesnych.

Prof. Wolf-Dieter Müller-Jahnke cieszy się wielkim poważaniem i uznaniem w środowisku historyków farmacji. Jest także bardzo lubiany, jego swobodny, czasem lekko ironiczny, ale nigdy nie złośliwy styl oraz umiejętność przedstawiania w sposób prosty spraw skomplikowanych sprawiają, że jego teksty mają wiernych czytelników.

Można mieć nadzieję, że także w następnych latach znajdzie czas i siły do dalszych prac badawczych ponieważ jest nadal w pełni sił twórczych.

Prof. dr hab. Wolf – Dieter Müller – Jahnke wykazywał zawsze wiele zainteresowania i życzliwości dla polskich uczestników Międzynarodowych Kongresów Historii Farmacji. Zawsze sprzyjał naszym działaniom i inicjatywom. Jego jubileusz jest ważny również dla polskiego środowiska historyków farmacji, a poświęcona mu księga pamiątkowa znajduje naszą życzliwą uwagę i odbiór.

Iwona Arabas

Instytut Historii Nauki PAN

Warszawa

Jadwiga Brzezińska

Kołobrzeg

Bolesław Orłowski: *Powszechna historia techniki*. Warszawa 2010
Oficyna Wydawnicza „Mówią Wieki”. 308 s. ISBN 978-83-86156-26-9

Bolesław Orłowski jest autorem przeszło 30 książek. Jego najnowsza praca bynajmniej nie ginie w tym „tłumie”. Czytelnika żywo mającego w pamięci dwie poprzednie książki autora, w *Powszechnej historii techniki* zdziwi zapewne tak rzadkie występowanie przymiotnika „polski”. Bolesław Orłowski, nieustrudzony tropiciel naszych inżynierów rozsianych po świecie i badacz ich wkładu w rozwój światowej techniki, zmierzył się tym razem z zadaniem innej natury. Napisanie powszechnej i – dodajmy – obiektywnej historii techniki jest